

בכיה של חינוך – לפרשת דברים

השבת מתחילים אנו לקרוא את ספר דברים, האחרון בחמישה חומשי תורה. בחומש זה כתובים דבריו האחרונים וצוואתו הרוחנית הגדולה של משה, המנהיג הגדול שנפרד מהעם בערבות מואב. בדבריו הכליל משה רבינו תוכחות רבות לבני ישראל, ואת חלקן אנו קוראים בפרשתנו.

באחת מהן אמר להם משה לבני ישראל: "וַתִּתְּנֵנוּ בְּאֶהְלִיכֶם וַתֹּאמְרוּ בְּשִׁנְאֵת ה' אֲתָנּוּ הוֹצִיאָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לָתֵת אֲתָנּוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידֵנוּ" (א, כז), ומבאר הספורנו פסוק זה וכותב: "בשנאת ה' אותנו, על מה שעבדנו עבודה זרה במצרים. לתת אותנו ביד האמורי, שאע"פ שיש לאל ידו לכבוש את האמורים ולהמיתם, יתן אותנו בידם להינקם".

הרב דסלר, בספרו מכתב מאלהו (חלק ב' עמוד 46) לומד מביאור הספורנו, שבני ישראל בכו באותו לילה **בכי שמהותו תשובה וחרטה**. אולם הבנה זו סותרת לכאורה את דברי חז"ל במסכת סנהדרין (דף קד ע"ב) שכותבים: "אמר רבי יוחנן: אותו הלילה, ליל תשעה באב היה, אמר להן הקב"ה לישראל: אתם בכיתם בכיה של חינוך, ואני אקבע לכם בכיה לדורות".

השראת השכינה בעם ישראל

הרב דסלר מיישב זאת ומבאר שבכיתם אכן נבעה מהתעוררות חזקה וצורך משמעותי לעשות תשובה. אולם היצר הרע, ברוב תכסיסיות ועורמה, חרש מזימות ועירב "שמץ" של חוסר בטחון שהתעצם בהם, עד שאמרו "כִּי חָזַק הוּא מִמֶּנּוּ" (במדבר יג, לא). וידועים דברי חז"ל המובאים ברש"י "כביכול כלפי מעלה אמרו". בערמומיות רבה הביא אותם היצר הרע לירידה רוחנית, שהביאה אותם לפגם בבטחון בה' – חסרון בדביקות בה', שניתן היה לתקנו רק בבכיה לדורות.

בהמשך דבריו, מרחיב ומבאר הרב דסלר נושא זה, וכותב שהכרת ה' בפנימיות הלב היא השראת השכינה בעם ישראל. וע"י עבירות וחטאים והתקרבות לטומאה יוצר האדם חומת ברזל בין הנקודה הקדושה שבלבו לבין ה'אני שלו. זו נקודת "שכינתא בגלותא", שהנקודה הפנימית של האדם אינה גלויה ומאירה, אלא חבויה וחשוכה. וכשם שיש גלות של השכינה לפרט, יש גם גלות השכינה של הכלל.

צער על גלות השכינה וחורבן בית המקדש, כמו גם על העדר יכולת להידבק כראוי בהקב"ה, זהו תיקון לגלות השכינה, כפי שאמרו חז"ל: "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה" (תענית ל ע"ב). ובמישור הפרטי, שרואה את התיקון בלבבו פנימה ושמח בו. על אף שקביעת בכיה לדורות יש בה משום עונש, אולם תכליתה לגרום לאדם שיצטער על חורבן בית המקדש הרוחני שבלב, וזו הדרך לגאולה.

מהותו של הבכי

פגם של חסרון בפנימיות יש לתקן במציאת דרך לתוך פנימיותו של האדם. כנגד בכיה של חינוך, יש להציג בכיה אמיתית. חז"ל אומרים שכל השערים ננעלו, אולם "שערי דמעה לא ננעלו" (ברכות לב ע"ב). ובמידה שזוכה האדם לפתוח את ליבו ולהחדיר מהאמת הצרופה, בה במידה פתוחים לפניו שערי השמים.

אנו מתקרבים לתשעה באב. תקוותנו שבע"ה ייהפך לנו יום זה לששון ולשמחה, כדברי הנביא זכריה: "צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמנוחה וטובים" (זכריה ח, יט), אולם אם חלילה נאלץ להתענות בו, עלינו לדעת שבאמצעות חמשת העינויים שבתשעה באב לציורי החורבן שבקינות ניתן לחובה להתעורר ולהגיע לידי בכי אמיתי הנובע מהלב. עבודתנו ביום זה להבין ולדעת על מה יש להצטער ולידי מה צריך צער זה להביא.

הרב דסלר מסיים דבריו בציון עובדה מפליאה. לאורך השנים רואים אנו את יד ה' המנהיגה ומסובבת, שכן במרוצת הדורות, מאורעות היסטוריים רבים אירעו ביום זה. הרב דסלר מונה את האירועים: חורבן בית המקדש הראשון וחובן הבית השני, גירוש יהודי אנגליה, גירוש ספרד, מלחמת העולם הראשונה.

על ידי הצער והבכי באים לידי הכרה בגלות השכינה ובכך מכינים את דרך הגאולה. יזכנו הקב"ה לראות את אורו בקרוב בע"ה.

הכותב: הרב חגי ולוסקי – מרצה ומחבר סדרת הספרים 'תורתך שאלתי' על התורה, רב המכר 'כי ישאלך' – על הגדה של פסח, 'מה שאלתך' – על מגילת אסתר.

לתגובות – office@shaalti.co.il

להזמנת ההרצאה 'שבת חלום', בנייד – 052-9453811

לצפיה בסרטונים וקטעים מתוך ההרצאה 'שבת חלום', בקישור

<https://youtu.be/jgaZioeMJ0>